

K Kawiarnia Sauera i Klub „Pod Gruszką”

Pierwsza kawiarnia w domu Pod Gruszką została założona w 1898 roku przez przedsiębiorcę restauracyjnego Franciszka Sauera¹. Kamienica Pod Gruszką znajduje się na rogu Rynku Głównego, na styku linii A–B i C–D, w miejscu, w którym krzyżują się ulice Szczepańska oraz Sławkowska. Lokal został otwarty na pierwszym piętrze. Do Sauera można było przyjść już o 6 rano i siedzieć przy kawie aż do 3 w nocy.

Krótko o historii domu Pod Gruszką

Zgodnie z tradycją właśnie w tym miejscu w 1386 roku miał się ukrywać przed Jagiełłą książę Wilhelm Habsburg, tu także miał się spotykać z Jadwigą na potajemnych schadzkach. Sauer otworzył kawiarnię w niezwyklej przestrzeni. Na pierwszym piętrze znajdują się dwa pomieszczenia o sklepieniach dekorowanych barokowymi stiukami Baltazara Fontany². Dzieło to zlecił artyście jeden z możliwych właścicieli realności – chorąży i sędzia grodzki Andrzej Żydowski. W pierwszej z sal dekoracja przykrywa gotyckie sklepienie, znajdują się tam także holenderskie kafelki. Ponoć królowa Marysieńka, żona Sobieskiego, lubiła przebywać w sali Fontanowskiej, wszak dom ów znajduje się w niewielkiej odległości od kościoła na Piasku, który królowa szczególnie sobie upodobała.

Fotografia Anna Grochowska

Kawiarnia Sauera

Lokal Sauera regularnie odwiedzali pisarze i artyści. Przychodzili tam Włodzimierz Tetmajer i Lucjan Rydel wraz z „bajecznie kolorowymi” małżonkami, a także Stanisław Wyspiański, Kazimierz Przerwa-Tetmajer. Bywalcami byli również: ubrany w pelerynę i z monoklem

w oku Jacek Malczewski, Teodor Axentowicz, Xawery Dunikowski, Juliusz i Wojciech Kossakowie, Henryk Sienkiewicz, Piotr Stachowicz, bracia Pronaszkowie, Tadeusz Błotnicki, Cezary Jellenta i inni. U Sauera znajdował się legendarny „Stół Szyderców”, przy którym najwięksi delibrowali nad sprawami sztuki.

U Sauera podawano kawę i inne napoje (w tym rozmaite alkohole). Oczywiście, jak w każdej szanującej się młodopolskiej kawiarni, nie grano muzyki, zaś na panów zawsze czekała świeża prasa. Były tam też takie atrakcje jak bilard czy specjalne stoliki do gry w karty. Do Sauera przychodzono ponadto, aby sprawdzić znaną w całym mieście szybkość głównego płatniczego. Potrafił on bowiem w błyskawiczny sposób, jednym ruchem ręki, bez spoglądania na bilon wydać precyzyjnie odliczoną resztę.

Na początku do krakowskich kawiarni chadzali tylko mężczyźni. Jednak, jak wspominał Boy-Żeleński, w pewnym momencie rozpoczęła się kawiarniana „inwazja kobiet”. Na przykład do kawiarni Secesja, która mieściła się na rogu Rynku i ulicy Świętej Anny, przychodziły nie tylko same damy, lecz także całe rodziny³. Ponieważ kobiety zaczęły odwiedzać krakowskie kawiarnie, Franciszek Sauer poczynił powściągliwy krok ku nowoczesności: stworzył pokój, w którym mężczyzna mógł się pojawić jedynie w towarzystwie kobiety. Kres temu nakazowi położył jeden z gości. Wszedł do sali sam i poprosił o herbatę, a „wówczas kelner grzecznie wytłumaczył mu, że nie może zostać obsłużony, ponieważ nie pojawił się w towarzystwie damy. Gość szybko wyszedł i chwilę później powrócił z prostytutką za

rogu, po czym ponownie poprosił osłupiałego kelnera o herbatę”.

W 1927 roku restaurację przejął W. Lipiński, następnie K. Górską⁴. Od 1934 roku działała w tym miejscu restauracja Ziemiańska, którą w 1939 roku przemianowano na Pod Żółtą Gruszką. Podczas II wojny światowej w kamienicy Pod Gruszką funkcjonowała niemiecka kawiarnia – Literarisches Kafeehaus.

Klub Dziennikarzy „Pod Gruszką”

W 1953 roku do kamienicy Pod Gruszką przeniosło się Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich, a w dawnym lokalu Sauera utworzono Klub Dziennikarzy „Pod Gruszką”, w którym funkcjonowały kawiarnia i jadłodajnia (dziś jest to restauracja). Odbywały się tu liczne imprezy artystyczne, wernisaże, koncerty, jubileusze itp. Klubem zarządzał Adam Domaszewski, wieloletnią kierowniczką lokalu była też Lidia Żukowska. Do Klubu przychodzili pisarze, malarze, muzycy i inni artyści, między innymi: Gustaw Holoubek, Kalina Jędrusik, Leszek Herdegen, Sławomir Mrozek, Tadeusz Kwiatkowski, Tade-

Fotografia Anna Grochowska

usz Śliwiak, Ludwik Jerzy Kern, Adam Ziemianin itd. Pod Gruszką występowali m.in. Melchior Wańkiewicz, Stanisław Cat-Mackiewicz. Wygłaszali tu odczyty Karol Estreicher, Jan Błoński, Wiktor Zin. Tam też swój kącik miał słynny „zaczarowany dorożkarz” – Jan Kaczara, znany z tego, że mówił dwunastozgłoskowcem.

Od 2010 roku Klub „Pod Gruszką” działa pod szyldem Śródmiejskiego Ośrodka Kultury.

Anna Grochowska

PRZYPISY

- 1 Franciszek Sauer był m.in. wykładowcą Miejskiej Szkoły Gospodarstwa Domowego i prezesem Towarzystwa Bratniej Pomocy Kelnerów.
- 2 Fontana dekorował m.in. kościół św. Anny, kościół św. Andrzeja, kaplicę św. Jacka w kościele Dominikanów, kamienicę Hipolitów oraz Krzysztoforę.
- 3 Był to jednak lokal nie najwyższych lotów, w którym grywała muzyčka.
- 4 *Kawiarnia Sauera*, [w:] *Encyklopedia Krakowa*, red. A. H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000, s. 399. Inne źródła podają, iż kawiarnia nazywała się „Ziemiańska” już od 1927 roku, np. zob. *Dom Pod Gruszką*, [w:] *Encyklopedia Krakowa*, red. A. H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000, s. 159–160.